EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 10.11.2005
KOM(2005) 565 lõplik

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

Üleilmne keskkonna- ja turvaseire (GMES): ideest tegelikkuseks

{SEK(2005) 1432}

SISUKORD

Sissejuhatus 3
Kokkuvõte 3
1. Strateegiline mõõde 4
2. GMES ELi teenistuses 6
3. Rakendamine 7
3.1. Kasutajad esikohal 7
3.2. Katseliste toimivate teenuste järkjärguline evitamine 7
3.3. Võimalikud teenused kiirendatud korras evitamiseks 8
3.4. Rahastamise strateegia 8
3.5. Tuginemine olemasolevale suutlikkusele 9
3.6. Mõju hindamine 10
3.7. Haldamine 11
3.7.1. Rollid ja vastutus 11
3.7.2. Struktuurid 12
4. GMESi edendamine / tootemargi loomine 13

SISSEJUHATUS

GMESi eesmärgiks on pidevalt pakkuda keskkonna ja julgeolekuga seotud usaldusväärseid ja õigeaegseid teenuseid, mis rahuldaks poliitikakujundajate vajadusi. GMES on ELi juhitud algatus, mille puhul ESA viib ellu kosmosetehnikaga seonduvat ning komisjon juhib nii *in-situ* kui kaugseirel põhinevate teenuste väljaselgitamise ja arendamisega seotud tegevust.

Käesolevas teatises visandatakse GMESi teostamise strateegia, alustades kolme esimese GMESi toimiva teenuse käivitamisega aastal 2008. Teatises selgitatakse nende teenuste ulatuse määratlemise menetlust, suhestades selle kasutajatega, ja visandatakse komisjoni eesmärk tagada teenuse järjepidevus. Teatises käsitletakse ka asjakohaste juhtimisstruktuuride loomist programmi igal etapil.

KOKKUVÕTE

Ajal, kui teabe valdamisel ja asjakohasel kasutamisel on oluline geostrateegiline tähendus, peab Euroopa olema suuteline sõltumatult hindama oma poliitilisi meetmeid usaldusväärsel viisil ja õigeaegselt. Kompleksne Maa uuringute ja seire süsteem, mis kasutab kaugseire ja kontaktmõõtmiste (maal, õhus ja merel) andmetel põhinevaid teenuseid, on keskkonna- ja julgeolekupoliitika rakendamise jätkusuutliku arengu kontekstis väga oluline. Praegusel ajal on nõudlus Maa seire teenuste järele Euroopas endiselt juhuslik, kuigi suureneb üha. Kaks tegurit saavad seda muuta. Esiteks peavad kõikide tasandite otsustajad olema veendunud, et teenused on usaldusväärsed nii kvaliteedi kui ka järjepidevuse poolest. Teiseks peavad nad oma kogemusele tuginedes mõistma, et kõnealuste teenuste kasutamine aitab küllalt hästi saavutada organisatsiooni eesmärke ning see õigustab seonduva toimimise, hoolduse ja uuendamise kulusid.

Pakkumise poolel on Euroopas välja arendatud maailmaklassi tehniline baas ja teadmised. Ent kontaktmõõtmistel ja satelliitmõõdistustel põhinevad seirevõrgustikud toimivad tihti teineteisest sõltumatult ning need ei kata kõiki piirkondi. Paljud satelliitinfole ja kontaktandmetele tuginevad seirevõrgustikud on katselised ega suuda tagada mõõtmiste nõutavat kvaliteeti ja järjepidevust, millele saaks tugineda toimivate teenuste osutamisel nii praegu kui ka tulevikus. Samal ajal kui meie rahvusvahelised partnerid investeerivad suures mahus üleilmse seire arendamisse, on Euroopa riikide suutlikkus erinev ja erinevad ka riikide standardid.

Mõistes Maa uuringute ja seire strateegilist tähtsust ja selle suurenevat potentsiaali, arendab Euroopa GMESi programmi abil oma operatiivset suutlikkust. GMESi eesmärgiks on olemasolevate süsteemide koordineerimine, garanteeritult usaldusväärsete teenuste pakkumine, ja mis kõige olulisem, teenuste järjepidevuse kindlustamine tulevikus.

GMES töötatakse välja sammhaaval katsefaasi teenuste evitamise abil, alustades kolme kiirendatud korras evitatava teenusega (maal, merel, kriisiolukordades) 2008. aasta lõpus. Kokku on esialgu nimetatud juba 11 teenust, mida saaks edukalt kasutada väga mitmeks vajaduseks.

Lähitulevikus kasutab GMES olemasolevaid maal, vees, õhus ja kosmoses paiknevaid ELi ja ESA liikmesriikide poolt välja töötatud seirevahendeid. Pikaajalises plaanis tehakse investeeringuid, et võtta kasutusele uued võimalused, mis toetaksid GMESi teenuste arendamiseks vajalike andmeallikate ja infrastruktuuri jätkuvust.

GMES-i tegevuse juhtimisel tuleb ühtlasi saavutada optimaalne vastastikune täiendavus. Komisjon näeb ette GMESi teenuste organisatsioonilise struktuuri loomise, et kiirendada nõudluse koondamist ja parandada asutusesisese juhtimise korraldust. ELi ja ESA investeeringuid seoses kosmosetehnikaga juhib ESA asjakohaste finantseeskirjade kohaselt. GMESi pikaajalisi juhtimisstruktuure arutatakse ELi ja ESA liikmesriikidega.

Tõhus andmehaldus ja teabe jagamine on GMESi teenuste pakkumise nõutavaks eeltingimuseks. Säilitatakse pidev dialoog sidusrühmade vahel, et arendada välja vajalikud ruumiandmete infrastruktuurid, ja toetatakse INSPIRE (Euroopa ruumiandmete infrastruktuur) direktiivi ettepaneku elluviimist. Nii hõlbustab GMES juurdepääsu georuumilisele teabele ning selle kasutamist ja ühtlustamist üleeuroopalisel tasandil. GMES on oluline vahend riiklike süsteemide ühilduvuse suurendamiseks, aidates välja arendada kohased Euroopa standardid.

GMES muutub üha olulisemaks ELi kahepoolsetes suhetes rahvusvaheliste partneritega. GMESi arendatakse ülemaailmse riikidevahelise seiretegevust koordineeriva organisatsiooni GEO (Group on Earth Observations) tegevust arvesse võttes. GMES on Euroopa peamine panus GEO tegevusse ning üks alamsüsteemidest GEO poolt koordineeritava globaalse seirevõrgustiku GEOSS (Global Earth Observation System of Systems) 10 aasta rakenduskavas.

1. STRATEEGILINE MÕÕDE

Keskkonna- ja julgeolekuteabe valdamine on geostrateegilise tähtsusega. 2001. aasta juuni tippkohtumisel Göteborgis ja hiljem nõukogu resolutsioonis[1] väljendati poliitilist mandaati "saavutada 2008. aastaks Euroopas kaugseire **operatiivne** ja **autonoomne** suutlikkus

Oma 2004. aasta veebruari teatises[2] visandas komisjon GMESi strateegilise rolli ELi ülemaailmse tegevuse arendamises ja määras kindlaks GMESi rakendamise osad. Euroopa Parlament on väljendanud oma toetust GMESi kasutuselevõtuks.[3] Teine kosmosenõukogu kinnitas, et Galileo kõrval on GMES ELi kosmosepoliitika teiseks lipulaevaks.

Kasvanud nõudlus annab tunnistust sellest, et vajatakse usaldusväärset ja õigeaegset teavet. Looduslikud ja inimtegevusest tingitud katastroofid Euroopas, Ameerikas, Aasias ja Aafrikas, koos kasvanud julgeolekuvajadustega, on veelgi suurendanud tarvidust paremate seiresüsteemide järele. Praeguseks on teada teenused, mida nõutakse ülemaailmsel ja kohalikul tasandil.

---

1 Nõukogu resolutsioon 2001/C 350/02 (13.11.2001).

2 Üleilmne keskkonna- ja turvaseire (GMES): GMESi valmisoleku kehtestamine 2008. aastaks – tegevuskava aastateks 2004–2008, KOM(2004) 65 lõplik.

3 B5-0045/2004, Euroopa Parlamendi resolutsioon Euroopa kosmosepoliitika rakendamise tegevuskava kohta.

GMES annab olulise panuse Euroopa tsiviiljulgeoleku vajaduste rahuldamisse.[4] Peale selle pakub ta lisavõimalusi Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitikale (ESDP). Tuleks püüelda igasuguse võimaliku tsiviil- ja militaarkoostöö sünergia poole, et tagada parem ressursside kasutus, täiendades igati ELi satelliidikeskust, mis juba selles valdkonnas tegutseb.

GMES pakub olulist abi keskkonnaseirele ja keskkonnaseisundi hindamisele ning aitab kaasa komisjoni ja liikmesriikide arendatava ühise keskkonnateabe süsteemi rakendamisele. GMES parandab keskkonnateabe kvaliteeti ning teeb selle kättesaadavamaks, samuti muudab sujuvamaks ja ratsionaalsemaks keskkonnaalase aruandluse.

GMES hõlmab niisiis kohalike, piirkondlike ja ülemaailmsete probleemide lahendamist ning tal on otsustav osa Euroopa juhtrolli edasiarendamisel seirevõrgustike ja kaugseire tegelikul rakendamisel kliima- ja keskkonnmuutuste jälgimise ning tsiviiljulgeoleku heaks.

GMES pakub Euroopa Liidule vahendi osalemiseks rahvusvahelistes jõupingutustes täiustada ülemaailmset kliimaseiresüsteemi kooskõlas 2005. aasta juulis toimunud G8 kohtumise soovitusega. GMES aitab kaasa ELi Aafrika tegevuskava[5] rakendamisele, arendades Aafrika vaatluskeskust ja viies ellu Aafrika jätkusuutliku arengu keskkonnaseire algatust (AMESD). GMES on tähelepanu keskmes ELi kahepoolsetel läbirääkimistel USA, Venemaa, Hiina ja Indiaga.[6] Ameerika Ühendriigid avaldasid hiljuti oma integreeritud Maa uuringute ja seiresüsteemi strateegilise kava. Venemaal ja Jaapanil on kavas teha sama.

GMES on Euroopa peamine panus Maa seire süsteemide globaalse seirevõrgustiku (GEOSS) 10 aasta rakenduskavasse. GMES pakub nii keskkonna kui ka tsiviiljulgeolekuga seotud andmeid ja teenuseid. ELi osalemine GEOSSis hõlbustab andmevahetust rahvusvaheliste partneritega keskkonnaseire vallas, aitab laialdasemalt rakendada Maa uuringute tulemusi ning arendada seiresüsteeme kogu maailmas.

ELi algatusena on GMES mitme partnerlussuhte keskmes. Need tuleb määratleda ELi tasandil ning sealjuures arvesse võtta agentuuride, liikmesriikide, lisaväärtusteenuste pakkujate (sealhulgas väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted), kasutajaskonna jt huve.

GMES ergutab majanduskasvu sellega, et soodustab uuenduslike lisandväärtusteenuste väljatöötamist. Komisjoni kasvualgatuses on GMESi nimetatud ühena kiiresti alustatavatest projektidest.[7] GMES peaks ergutama tööstussektorit laiendama oma pakutavaid teenuseid ja arendama uuenduslikke seire-, side- ja infotehnoloogiaid, mida on vaja dünaamilise ja areneva GMESi suutlikkuse tarvis, luues võimalused teabeallikate suuremaks kasutuseks erasektoris. Euroopa tööstuspotentsiaal on oluline vara Euroopa autonoomse suutlikkuse ja poliitiliste otsuste sõltumatuse säilitamisel.

---

4 Kosmose- ja julgeolekuekspertide rühma aruanne (märts 2005).

5 ELi Aafrika tegevuskava, KOM(2005) 489 lõplik, 12.10.2005.

6 ELi-USA tippkohtumisel (Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide algatus atlandiülese majandusliku integratsiooni ja kasvu suurendamiseks, ELi-USA ühisdeklaratsioon) otsustati "edendada koostööd, kasutades kosmosepõhist tsiviiltehnoloogiat jätkusuutliku arengu, teaduse, uuringute ja teadmisteühiskonna süvendamise heaks". ELi-Venemaa tippkohtumisel 2005. aasta mais võeti vastu nelja ühise tegevusruumi loomise üldkava. Ühise majandusruumi tegevusplaanis leppisid EL ja Venemaa kokku "tagada sobiv keskkond viljakaks koostööks GMESi programmi raames." ELi-Hiina tippkohtumisel 2005. aasta septembris nõustusid pooled "arendama ELi-Hiina koostööd kosmose valdkonnas, täpsemalt ühist tegevust maapinna kaugseire ja geoteaduse vallas […]".

7 "Euroopa algatus kasvu saavutamiseks: võrgustikesse ja teadmistesse investeerimine kasvu ja tööhõive edendamiseks. Lõpparuanne Euroopa Nõukogule", KOM(2003) 690 lõplik, 21.11.2003.

2. GMES ELI TEENISTUSES

GMES suurendab oluliselt georuumilise teabe hankimise võimalusi, toetades mitmeid ELi poliitika valdkondi, täpsemalt:

– Euroopa keskkonnakaitsekohustusi nii ELi territooriumil kui ka ülemaailmses ulatuses, aidates kaasa ühenduse keskkonnapoliitika[8], liikmesriikide õigusaktide ja rahvusvaheliste konventsioonide formuleerimisele, rakendamisele ja kontrollimisele;

– muid ELi poliitikavaldkondi nagu põllumajandus, regionaalne areng, kalandus, transport, välissuhted, arenguabi ja humanitaarabi;

– ühist välis- ja julgeolekupoliitikat, sealhulgas Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitikat;

– muid poliitikavaldkondi, mis tegelevad Euroopa kodanike julgeolekuga ühenduse ja riigi tasandil,[9] täpsemalt justiits- ja siseküsimused ning toll, sealhulgas välispiiride kontroll ja haldamine.[10]

Euroopa Komisjoni talitused kulutavad igal aastal kümneid miljoneid eurosid, et kasutada georuumilisi andmeid arvukates poliitikavaldkondades; ELi satelliidikeskus kogub samuti kaugseire andmeid, et saada teavet ühise välis- ja julgeolekupoliitika, sealhulgas Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika toetuseks.[11] Poliitika praegusele ja ennustatavale arengule tuginedes võib lähitulevikus ette näha nende kulutuste märkimisväärset kasvu.

Mõned konkreetsed näited:

– põllumajanduses: kasvupinna kontroll ja põllumajanduse keskkonnameetmed;

– kalanduses: laevade seire ja tuvastamise süsteemid;

– välissuhetes: kujutiste saamine konkreetsete ühenduse õigusaktide raames (nt kiirreageerimise kord);

– keskkonnaga seoses: maakasutus ja maakasutuse muutused, looduslike ohutegurite (metsatulekahjud, üleujutused, tsunamid) seire ning kliimamuutuse ülemaailmne jälgimine;

– arengupoliitikaga seoses: vee, taimkatte ja toiduainetega kindlustatuse tagamisega seotud seiretegevus;

– teadusuuringute puhul: keskkonnauuringud.

---

8 6. keskkonnaalane tegevuskava (2004–2010), mis käsitleb kliimamuutust, loodust ja liigilist mitmekesisust, keskkonda, tervist, loodusvarasid ja jäätmeid.

9 „Turvaline Euroopa paremas maailmas – Euroopa julgeolekustrateegia“, Javier Solana 12.12.2003.

10 Sealhulgas töö, mida teeb Euroopa asutus operatiivse koostöö juhtimiseks Euroopa Liidu liikmesriikide välispiiridel.

11 Vaata nõukogu ühismeede, 20. juuli 2001, Euroopa Liidu satelliidikeskuse loomise kohta, artikli 2 punkt 1 (2001/555/CFSP). Keskus toetab liidu otsuste tegemist ühise välis- ja julgeolekupoliitika, eelkõige Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika valdkonnas, koostades materjale satelliitkujutiste ja nendega seotud andmete, muu hulgas vajaduse korral aerokujutiste analüüsimise tulemusena vastavalt artiklitele 3 ja 4.

3. RAKENDAMINE

3.1. Kasutajad esikohal

Praeguse arendusetapi eesmärgiks on luua GMESi teabeteenuste kasutajate tugev baas. See tähendab vajaduste kindlakstegemist ning selle tagamist, et osutatavad teenused on usaldusväärsed ja tulemuslikud.

GMESi teabeteenuste kasutajad tegelevad keskkonna- ja julgeolekupoliitika arendamise, rakendamise ja järelevalvega nii ülemaailmsel kui ka kohalikul tasandil. Euroopa Komisjon on üks põhikasutajaid. Komisjoni vajaduste väljaselgitamisega tegeletakse ja nõudlust konkretiseeritakse järk-järgult.

Kasutajatel peab olema kindlus, et teenuseid osutatakse pikema aja jooksul. Selleks on vaja tagada kosmoses, maal, vees ja õhus paiknevate infrastruktuuride olemasolu pikemas perspektiivis.

Tuleb luua teenuste kvaliteedi, asjakohasuse ja tulemuslikkuse hindamise mehhanismid. Iga teenuse evitamisel tuleb läbida mitu olulist verstaposti. Asjaomased rakendusplaanid peavad sisaldama konkreetseid käivitamis- ja ülalpidamiskulusid.

3.2. Katseliste toimivate teenuste järkjärguline evitamine

Oma olemuselt on GMES kompleksne: ta vajab kosmoses ja *in situ* (õhus, vees ja maapinnal) vaatlussüsteemidega kogutud andmete integreerimist kasutajale suunatud toimivateks rakendusteenusteks.

Oluline on praeguselt projektipõhiselt lähenemiselt edasi liikuda. Suutlikkus tuleb üles ehitada järk-järgult, see peab põhinema selgetel prioriteetidel ja kasutama kõikjal, kus võimalik, juba olemasolevaid elemente.

Teenuste järkjärgulise evitamise aluseks on:

- nende valmidus;
- kasutajaskonna olemasolu (olulisus poliitika kujundamisel ja rakendamisel) ning
- nõudluse ja pakkumise jätkusuutlikkus pika aja jooksul.

Katselisi teenuseid ja vajalikke infrastruktuure rahastatakse ühenduse, riikide ja piirkondade vahenditest. Teenuste evitamise kiirus sõltub suuresti rahaliste vahendite tõhusast kogumisest ja ühendamisest.

Väljakutseks jääb saavutada andmekogumissüsteemide parem koostalitusvõime; ühtlustada andmestruktuure ja kasutajaliideseid ning edendada nende standardimist; ületada poliitilised tõkked andmete jagamisel; luua kvaliteedi tagamise mehhanismid; saavutada eri allikatest ja eri tasanditelt pärit andmete liitmine ning pakkuda uuenduslikke ja kasutajasõbralikke teenuseid, mis on tasuvad ja jätkusuutlikud. Need arengusuunad peaksid saama sidusa ja ühtse raamprogrammi osaks, ilma et minetataks detsentraliseeritud juhtimise ja investeeringute paremad küljed.

Välja tuleb valida metoodiliselt küpsemad teenused ja käivitada neid kiirendatud korras eesmärgiga jõuda aastal 2008 esimeste kasutuses olevate teenusteni.

3.3. Võimalikud teenused kiirendatud korras evitamiseks

Esimese sammuna leiab komisjon, et esitatud tingimustele vastab kolm kiirendatud korras evitatavat teenust ja nendega suundutakse katselisse kasutusetappi. Komisjon on kehtestanud menetluse, et kinnitada need teenused ning määratleda nende täpne ulatus ja osutamise tingimused. Protsess hõlmab temaatilisi seminare (oktoobris-novembris 2005), mille eesmärgiks on asjassepuutuva kasutajaskonna osaluse ja seotuse suurendamine. Kolm teenust, mille GMESi nõuandev kogu on juba ELi ja ESA liikmesriikidele esitanud, on: kriisiolukordadele reageerimine, maapinna seire ja mereseireteenused. Neid kirjeldatakse A lisas.

Üldiseks eesmärgiks on endiselt välja arendada laialdane valik GMESi teenuseid, mis vastavad kasutajate vajadustele ning mille puhul majanduslik ja ühiskondlik kasu õigustab investeeringuid. Toetus teenuste edaspidiseks arendamiseks valmistatakse ette aastatel 2005–2006. Kasutades sedasama hindamismenetlust, mida kiirendatud korras evitatavate teenuste puhul (vt B lisa), võetakse järk-järgult kasutusele järgmised katselised teenused, nagu näidatud C lisas, eesmärgiga pakkuda suuremat teenustevalikut. Teiste hulgas võiks nimetada atmosfääriseiret, välispiiri valvet ja kriisiolukordade ennetamist, mille tähtsust mõned liikmesriigid on rõhutanud.

Eesmärgiks on järk-järgult välja arendada ja evitada mitmed katselised toimivad teenused, mis põhinevad praegust tegevust laiendavatel ja süvendavatel valitud teadus- ja arendusprojektidel. Komisjon tagab, et ELi 6. raamprogrammi kohaselt jätkuvad projektid toetavad GMESi potentsiaalsete toimivate teenuste rakendamist. Ülejäänud, veel kasutamata ELi 6. raamprogrammi vahendeid, koondatakse nii palju kui võimalik kiirendatud korras evitatavate teenuste arendamisse, sealhulgas üksikosade – *in situ* ja kosmosevaldkonna ning andmehalduse – integreerimiseks ja GMESi kosmosevaldkonna ülesehituseks. Kiirendatud korras evitatavad teenused peaksid katseetapiks valmis olema 2008. aasta alguses.

Olulise tähtsusega GMESi teenuste edu jaoks on Euroopa ruumiandmete infrastruktuuri väljaarendamine, nagu näeb ette INSPIRE direktiivi ettepanek. Katselised teenused osutuvad seega ka INSPIRE katseteks ning on integreeritud INSPIRE rakendusprogrammi. Välja tuleb töötada andmepoliitika, mis peaks hõlbustama andmete saamist ja kasutamist nii teenusepakkujate kui ka kasutajate jaoks.

3.4. Rahastamise strateegia

Möödunud viie aasta jooksul on Euroopa tasandil kulutatud ligikaudu 230 miljonit eurot GMESiga seotud teenuste väljatöötamiseks: EL kaasab 6. raamprogrammi kaudu ligikaudu 100 miljonit eurot (2003–2006); ESA investeerib viie aasta jooksul 130 miljonit eurot kosmosetehnika, *in situ* võrgustike ja teenindavate valdkondade arengusse.

Kuigi pikaajalises perspektiivis peaks teenuseid rahastama kasutajad, vajavad olulised infrastruktuurid ja teenuse osutamise võimalikuks tegevad tehnoloogiad otsest investeeringut, et katselisi teenuseid saaks evitada.

Komisjon valmistab ette ELi 7. raamprogrammis eraldi programmi. Ühenduse teadus- ja arendustegevuse raamprogrammi raames teostatavad uuringud, eriti selle

keskkonnateadustega seotud osa, sõltuvad tugevasti GMESi raames kogutavatest *in situ* ja kaugseire andmetest. Seetõttu on ette nähtud, et ELi kosmosepoliitika teise lipulaevana saab GMES olulise osa ELi seitsmendas teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis[12] (FP 7) summadest. Sellest eraldisest on märkimisväärne osa ette nähtud GMESi kosmosetehnika osale. ESA hinnangul on investeering aastatel 2006–2013.[13] investeering kosmosetehnikasse 2,3 miljardit eurot ELi ja ESA liikmesriigid kavandavad juba selle investeeringu täiendamist ESA programmiga ja mõnedel juhtudel riiklike satelliidisüsteemide arendamise programmidega.

7. raamprogrammi keskkonna prioriteetses valdkonnas rahastatavate uurimisprojektide eesmärgiks on omakorda aidata kindlaks teha GMESi tulevasi teenuseid. Need projektid peavad koguma andmeid ja looma mudeleid, mis aitavad kaasa GEOSSi üheksa ühiskonnale olulise valdkonna rakendamisele. Infoühiskonna tehnoloogiate prioriteetne valdkond aitab kaasa GMESi andme- ja teabehaldusele, INSPIRE ja seeläbi ka GEOSSi rakendamisele.

In situ ja andmehalduse osade rahastamise üldist strateegiat on keerukam välja töötada, sest seire läbiviimine ja vastutus selle eest on liikmesriikides hajutatud väga erinevatesse asutustesse. See nõuab rahaliste vahendite paremat jagamist ja uute rahastusvõimaluste leidmist seal, kus infrastruktuuri auke tuleb täita.

Uuritakse ka nende ühenduse vahendite kasutamist nii *in situ* kui ka kosmose osade puhul, mis ei ole ette nähtud teadus- ja arendustegevuseks.

Praegusel ajal eeldab GMESi toimimisfaasi viimine mitmesuguseid avalike asutuste partnerlussuhteid pakkumise poolel, mida toetavad teadusuuringute eelarved. Neile jääb ka edaspidi kandev roll, kuid tulevikus, kui teenused muutuvad avaliku võimu poliitika kujundamise või rakendamise loomulikuks osaks, peavad teenuseid toetama asjakohased institutsioonilised kasutajad. Mõnedes valdkondades võib GMES huvi pakkuda ka erasektori klientidele koos kohase kasutustasuga. Seega võivad teatava aja möödudes võimalikuks osutuda ka avaliku ja erasektori partnerlussuhted.

See on võimalik üksnes siis, kui Euroopa muudab oma tugevuse omaette väärtuseks parema koostöö ja kõigi olemasolevate ressursside ühiskasutuse kaudu.

3.5. Tuginemine olemasolevale suutlikkusele

GMES kasutab maksimaalselt olemasolevaid võimalusi nii siseriiklikul kui ka Euroopa tasandil. Vaja oleks nõudmistele vastavad võimalused kaardistada, sealhulgas olemasolevad ja kavandatavad infrastruktuurid ja tagada nende koostalitusvõime. Tuleb kindlaks teha allesjäävad lüngad ja koos olemasolevate vahendite asendamise vajadusega tuleks neid arutada ELi ja selle asutuste, ESA, EUMETSATi (Euroopa Meteoroloogiliste Satelliitide Kasutamise Organisatsioon) ja nende liikmesriikide vahel. Tuleb tagada Euroopas olemas olevate ja kavandatavate satelliitide, *in situ* seirevõrgustike ja ruumiandmete infrastruktuuride maksimaalne kasutamine. Ressursse on vaja paremini koordineerida ja eraldada, sealhulgas mitmese kasutusega rajatised finantseerimisel.

---

12 KOM(2005) 119 lõplik, 6.4.2005.

13 ESA peadirektori programmiettepanek ESA liikmesriikidele.

Selleks, et kindlustada Göteborgi tippkohtumisel toetust leidnud autonoomset suutlikkust, peaks Euroopa üha enam lootma omaenda võimalustele. Tuleb kindlaks määrata keskpikk ja pikaajaline tegevuskava, mis arvestaks üha suureneva vastastikuse sõltuvusega rahvusvahelistest partneritest.

Ometi mõistetakse, et teatavaid GMESi kosmosevaldkonna arendamise meetmeid peaks käsitlema eriti kiireloomulistena, et säilitada andmete järjepidevus järgmiseks 10 kuni 15 aastaks. Enamik GMESi sarnaseid teenuseid sõltub praegu andmetest, mis pärinevad oma nominaalse eluea juba ületanud või mõne aasta pärast oma eluea lõpule jõudvatelt satelliitidelt.

Et rahuldada satelliitmõõtmiste kõige pakilisemad vajadused, on ESA peadirektor teinud ESA liikmesriikidele ettepaneku tagada esialgne eelarve, mis hõlmaks GMESi tulevase ruumiinfrastruktuuri esimesi arenguetappe (sealhulgas seonduv *in situ* segment). Komisjon tervitab seda ettepanekut, mis võtab arvesse komisjoni plaane esialgsete teenuste, eriti kolme kiirendatud korras evitatavat teenuse, kohta. Aastatel 2006–2007 määrab komisjon oma panuse GMESi kosmosevaldkonda alljärgnevat silmas pidades:

- kasutajate vajaduste lõplik selgitamine;
- esimeste teenuste, eriti kiirendatud korras evitatavate teenuste, määratlemine ning
- ELi 7. raamprogrammi eriprogrammi ettepaneku ja eelarve heakskiitmine.

Võetakse ette *in situ* ja ruumiandmete infrastruktuuride lünkade ja tõhususe hindamine. Aastatel 2006–2007 aitavad need tulemused kindaks määrata ühenduse edaspidist rahalist panust.

3.6. Mõju hindamine

Käesolevas teatises esitatakse üksikasjalikult GMESi algatuse tegevuskava ja lähiaja muutused selle haldamises. Kooskõlas komisjoni üldise poliitikaga vajab GMES usaldataval mõjuhinnangul põhinevat õigustust, enne kui katseliste toimivate teenuste tarvis eraldatakse olulised summad. Arvestades, et ELi ja ESA liikmesriigid peaksid tulevikus andma oma panuse, peaks mõju hindamine olema enam GMESi-keskne kui seda on ELi 7. raamprogrammi mõjuhinnang. Esimeses uurimisetapis on sõltumatud eksperdid nimetanud GMESi üldise sotsiaal-majandusliku mõju hindamist. Liikmesriigid on välja pakkunud ekspertide meeskonna, et hinnata uuringu kulgedes selle metoodikat.

Uuringus selgitatakse GMESi rakendamisest tulenev strateegiline kasu. Oma olemuselt on mitmed olulised kasu liigid suuresti *mittekvantifitseeritavad*. Aruandes nimetatakse siiski ka olulised *kvantifitseeritavad* kasuliigid aastateks 2005–2030. Komisjoni talitused on ette valmistanud esialgse mõjuhinnangu. See lõpetatakse ja avaldatakse lähemate kuude jooksul pärast seda, kui on saanud kättesaadavaks lõplik sotsiaal-majanduslik aruanne.

Uuringu teine etapp jõuab lõpule 2005. aasta novembris. Selles püütakse veelgi enam põhjendada kogu üldist kasu üksikasjaliku tõendamise ja sidusrühmadega konsulteerimise kaudu. Uurigu käigus selgitatakse ühtlasi, missugused geograafilised piirkonnad ja majandussektorid peaksid seda kasu saama ja püütakse eristada lähiajal ja kaugemas tulevikus tekkivat kasu. Selles etapis mõju hindamine lõpetatakse ja tulemused avaldatakse.

3.7. Haldamine

Kohane tööjaotus ja organisatoorsete sammude kehtestamine on GMESi edukal rakendamisel olulise tähtsusega.

3.7.1. Rollid ja vastutus

Oluline on saavutada optimaalne vastastikune täiendavus ELi institutsioonide ning ESA ja selle liikmesriikide vahel, mis põhineb selgelt määratletud rollidel ja vastutusel.

Euroopa Liit:

- määrab prioriteedid ja nõuded;
- koondab poliitilise tahte ja kasutusnõudluse ning
- tagab teenuste kättesaadavuse ja järjepidevuse.

ESA:

- koostab kosmose osa tehnilise kirjelduse ja peab sellest kinni;
- rakendab kosmosega seonduva, koordineerides tippkeskusi üle Euroopa, ning
- nõustab ELi kosmosevaldkonnas tulevikus esitatavate nõuete osas.

Liikmesriigid võivad:

- tugevdada asjaomaste andmete kogumise ja haldamise sisemist kooskõla ja liita riigisisest nõudlust;
- aidata kaasa vajalike ruumiandmete infrastruktuuride ja *in situ* osade rakendamisele;
- toetada rakendustegevust kosmosevaldkonnas.

ESA juhib nende ruumiinfrastruktuuride arendamist, mida toetab ELi 7. raamprogramm, kooskõlas programmi eeskirjadega ja integreerides selle tegevuse oma tegevusega selles valdkonnas. Komisjon juhib ELi 7. raamprogrammi kaudu toetatavate GMESi teenuste arendamist, kas otse või kolmandate isikute kaudu. See võimaldab optimaalselt integreerida *in situ* seireandmed. Pärast ESA käimasolevate GMESi teenuseprojektide lõpuleviimist jääb taoliste teenuste edasine väljatöötamine ja konsolideerimine ELi 7. raamprogrammi loomuliku osana Euroopa Komisjoni vastutusalasse.

Satelliit- ja *in situ* süsteemide tööd tuleb hinnata igal juhtumil eraldi, võttes arvesse varade omandilist kuuluvust. See peaks suurendama valitsusvahelistes organisatsioonides, liikmesriikides ja tööstuses levinud eriteadmiste tulemuslikku kasutust.

Vaja on selgitada, milline on kõige tulemuslikum viis läbi rääkida toimivate GMESi teenuste jaoks vajalike Maa seireandmete pakkumise küsimuses, nii katseetapis kui ka täieulatuslikul töölerakendamisel, kusjuures sidus üleeuroopaline lähenemine peaks olema kõige aluseks.

3.7.2. Struktuurid

GMESi haldamise struktuur peab arenema vastavalt uute toimivate teenuste järkjärgulisele arendamisele ja kasutajate nõudmiste muutumisele. See peab olema praktiliselt rakendatav, paindlik ja muutuv. Haldusstruktuur peab seega olema piisavalt avatud, suutmaks areneda koos iga järgmise sammuga.

GMESi edukas ellurakendamine nõuab tööstuse aktiivset kaasamist, erilist tähelepanu tuleb pöörata väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele ja teenusepakkujatele. Tööstuse osalemine taolises üleeuroopalist huvi pakkuvas projektis jääb avatud valikuvõimaluseks. Sellega kaasneb teostatavusuuring/mõjuhinnang.

Oma organisatsioonilise raamistiku paikapanemisel võtab GMES täiel määral arvesse Galileo protsessis omandatud kogemusi.

a) Lühiajaline

Järk-järgult koondatakse nõudlus ELi tasandil. Komisjon loob GMESi juhtpositsiooni tugevdamiseks komisjoni raames tegutseva GMESi organisatsioonilise struktuuri. Seoses GMESi ja teiste asjaomaste valdkondadega tihendab komisjon ühtlasi suhteid nõuandvate organitega.

Loodava GMESi organisatsioonilise struktuuri ülesanneteks on:

- sõnastada GMESi pikaajaline tegevuskava, olles samal ajal keskseks jõuks komisjoni GMESiga seotud tegevuse koordineerimisel ja kasutajate vajaduste koondamisel;
- arendada GMESi katselisi teenuseid, alustades kiirendatud korras evitatavate teenustega, ning
- toetada praegu ja tulevikus toimuva teadus- ja arendustegevuse juhtimist.

Struktuurist võiks kujuneda GMESi tekkiva haldusorgani tuumik, ajapikku võiks büroo töötada ka teiste ELi institutsioonide ja asutuste huvides.

b) Keskpikk perspektiiv alates 2007. aastast

ELi 7. raamprogrammi alguses jõuavad toimivad teenused katseetappi. Koondatakse veelgi kasutajate nõudmisi, hinnatakse GMESi teenuseid, arendatakse seotud infrastruktuure ja viiakse lõpule läbirääkimised, mis peavad tagama pikaajalise juurdepääsu andmetele ja parema koostalitusvõime.

Kui selles etapis komisjoni organisatsiooniline struktuur veel jätkab, siis tõenäoliselt see laieneb, lisandub töötajaid ELi ja ESA liikmesriikide riiklikest, piirkondlikest või kohalikest võimuorganitest vastavalt toimivate teenuste edenemisele. See võib tähendada vajadust liikuda uue struktuuri poole ning lähenemist pikaajaliselt sobivale struktuurile. Komisjon on juba osutanud,[14] et ühine tehnoloogiline algatus (JTI) GMESi heaks võib olla üks kaalumisele tulev võimalus, vahend, mis ühendaks ressursid ja mobiliseeriks kriitilise massi. Seesugune

[14] Euroopa kosmosepoliitika – esialgsed elemendid, KOM(2005) 208 lõplik, 23.5.2005

lähenemine võiks kaasata programmi asjakohaseid kasutajaorganisatsioone. See näitaks, et vähehaaval ilmutab lõppkasutaja huvi protsessis osalemise vastu.

Siiski tuleb kõige sobivamat haldusstruktuuri täies ulatuses hinnata. Komisjon teeb ettepaneku teha seda koostöös liikmesriikidega, luues GMESi nõuandva kogu alamrühma. See teeb järeldusi konsultantide ELi 7. raamprogrammi raames teostatud analüüsist ja määrab potentsiaalsete organisatsioonimudelite mõju.

c) Pikaajaline – täielikult toimimise etapp

Selleks ajaks on paljud teenused edukalt läbinud katsetusetapi. Igaüks neist peaks tagama kindla kvaliteediga teenuse ja selle kättesaadavuse. Teenuste osutamise järjepidevuse tagavad tõenäoliselt keskasutuse või –organi korraldatud hanked, mida hoogustavad kasutajad.

4. GMESI EDENDAMINE / TOOTEMARGI LOOMINE

Oluline on parandada GMESi mainet kasutajate seas ja laiema avalikkuse ees. Galileo on saanud meedias suure poolehoiu osaliseks ja GMESi viimine samasugusele tasemele nõuab jätkuvaid jõupingutusi.

Tuleb luua sobiv tootemark ja selgelt välja tuua tootemargi väärtused. Sidusrühmade osalust tuleb oluliselt suurendada avalikkuse järjepideva teavitamise programmi kaudu. See peaks hõlmama avaliku tunnustuse kindlustamist, näiteks koolides programmi nime leidmiseks konkursi korraldamise teel.

Komisjonil on kavas 2007. aastal korraldada GMESi tippkohtumine. Tippkohtumine peaks tooma kokku kesksed sidusrühmad avalikust ja erasektorist, selleks et esile tõsta edusamme, vahetada kogemusi ja kaardistada tee ülemaailmse integreeritud seiresüsteemini.